

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

— י —

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

~

לך לך

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
ה' תהא שנת פלאות אראנו
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

הוצאה מיוחדת למשתתפי 'פרוייקט לקוטי שיחות'

תוכן ומפתח

לך לך

- 37 ..... שיחה א (תשל"ד)
ואברכה מברכך (יב, ג) — פלוגתת ר"י ורע"ק בברכת כהנים (חולין מט, א)
וסיום מס' ר"ה
- 44 ..... שיחה ב (תשל"ג)
ברכת „להכניסו בבריתו של אברהם אבינו“

**LIKKUTEI SICHOS
LECH LECHA • VOL. 10**

– SPECIAL EDITION FOR 'PROJECT LIKKUTEI SICHOS' –

© Published and Copyrighted by

VAAD L'HAFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

Tel: (347) 787-0692 • (718) 774-7200

www.sichot.org • vls770@gmail.com

5781 • 2020

לך לך*

מאיזה פסוק למדים הברכה לכהנים עצמם, תלוי' בזה)?

ב) כוונת רש"י (בדעת ר"י) ש, מתברכין הן (הכהנים) עם השאר (בנ"י) בפשטות היא – שמקבלים ברכתם יחד עם בני, ולכאורה: החילוק בין דעת ר"ע ור"י הוא רק מאיזה פסוק נלמד שהכהנים מתברכים (אם מפסוק הנאמר בתורה אצל ברכתם לישראל, או ממק"א), אבל לדעת שניהם זה שהכהנים מתברכים מהקב"ה – ה"ז מסובב מזה שהם מברכים את ישראל, וא"כ מהי הכוונה במ"ש, דמשמע שמתברכין הן עם השאר, היינו שמתברכים ביחד עם בני?*

ג. והנה החילוק אם הברכה לכהנים אמורה בפסוק, ואברכה מברכך או בפסוק, ואני אברכם מבואר בחסידות*, בהקדם ההבדל שבין ברכה

א. מן הכתוב בפרשתנו, ואברכה מברכך למד ר"ע במס' חולין*, שכאשר הכהנים מברכים את ישראל, מברך הקב"ה את הכהנים. והכי איתא התם: „כה תברכו את בניי, ר' ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמן לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מברך לכהנים. ר"ע אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי גבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על ידם. אלא ר"ע ברכה לכהנים מנ"ל? אמר ר"נ בר יצחק מואברכה מברכך ואמר שם „ישמעאל כהנא מסייע כהני“ (פרש"י: תמיד הוא עוזר ומקיל להם). ומסיים: „ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל“, היינו כפרש"י: „אצל ברכת ישראל, דהכי עדיפא דמשמע שמתברכין הן עם השאר“.

וצריך להבין:

א) מהו יסוד וטעם פלוגתת ר"י ור"ע, מה שלר"ע נצרך פסוק מיוחד שהקב"ה מסכים להברכות שמברכים הכהנים את בני, ולר"י א"צ לזה פ' מיוחד* – עד שעיקר פלוגתתם

* וסיוס מס' ר"ה.

(1) יב, ג.

(2) מט, א.

(3) נשא ו, כג.

(4) שם, כז.

(5) וראה זח"ג קמז, ב. וראה לקוטי לוי יצחק שם.

(6) ואף שכתבו התוס' (חולין שם –

ד"ה והקב"ה): „ולר"י לא איצטריך קרא להכי דפשיטא דמסכים כיון שצוה להם לברך – הרי זה גופא צריך ביאור: למה לר"ע אין זה פשיטא כיון שצויה לברך?! וכמו שהקשה בפ"י הרי"ף על עין יעקב בחולין שם.

(7) ובפרט שענין זה נוגע גם להלכה, כמ"ש הצ"צ (בפס"ד ע' שדמ, ד) בבואר מ"ש אדה"ז (שו"ע סי' קכח ס"א), „שגם הם (הכהנים) בכלל הברכה שנאמר ואני אברכם כלומר לכהנים“ – ד, בשלמא לר"י כהנים הם בכלל ברכה זו ממש דב"כ, וכדפרש"י פא"ט שמתברכים עם השאר, וע"כ הם מן המנין, אבל לר"ע דנפקא לי' מואברכה מברכך אבל לא מב"כ, א"כ י"ל דאינם מן המנין“.

(8) ד"ה אריב"ל תרכ"ט.

משא"כ תפלה ענינה הוא בקשה מהקב"ה, ש"יה רצון" (וכיו"ב), שיהי רצון חדש – כולל גם דבר חדש שלא היה בהמקור, ולכן מועלת התפלה שגם אם היתה גזירה על דבר לא טוב ח"ו, יהפוך הקב"ה אותה לטוב. כי ע"י תפלה מגיעים לבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות.

אמנם הגבלה זו (שברכה מועלת רק אם ישנו הדבר בשרשו ומקורו) שייכת רק בברכתו של בו"ד, משא"כ בברכתו של הקב"ה – שאינו קשור כלל ח"ו במדידות והגבלות – יש בברכתו גם המעלה שבתפלה, ואף היא בכחה להביא ענין חדש – שלא הי' בשרשו ומקורו של המתברך.

וכמו שהוא בברכת הקב"ה, כ"ה גם בברכת כהנים: שהרי ברכת כהנים היא מצוה, היינו שהכהנים המברכים עושים זאת בשליחותו של הקב"ה, ושלוחו של אדם [העליון¹³] כמותו, וברכתם ה"ה ברכתו של המשלה, ברכתו של הקב"ה¹⁴.

וכדמוכח ממה שארז"ל¹⁵ גבי ברכת כהנים, "ישא ה' פניו אליך" – וכי לא אשא פנים לישראל וכו' והם מדקדקים ע"ע וכו'", שמובן מזה אשר ברכת כהנים אינה כשאר הברכות

(שמברכים את פ') לתפלה (שמתפללים עבורו):

"ברכה" היא מל', "ברכה" – שהיא בור עמוק בו קיבוץ מים או יין, ומשם ממשיכים המים או היין – היינו שהוא מקור המים והיין כו': וכן "ברכה" מל', "המברך"¹⁶ שפירושו המשכה – דהיינו שענין הברכה הוא להמשיך את הדבר ממקורו, שכ"ז ה"ה בסדר ההשתלשלות. ז.א. שהברכה מועלת רק כאשר הדבר ישנו כבר במקורו, ומאיזו סיבה נתעכבה ההמשכה, מועלת הברכה להמשיכו למטה.

ראי' לזה מיעקב בברכתו לבני יוסף אשרי' שת ימינו על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה, ואמר לו יוסף, "כי זה הבכור שים ימינך על ראשו, וימאן אביו ויאמר . . אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהי' מלא הגוים". ולכאורה אי"מ: כיון שיעקב ברך אותם, הרי לכאורה יכול לברך את מנשה ברכה זו עצמה שזרעו יגדל מאפרים (כי מנשה הבכור)?

אך הענין הוא, כי הברכה אינה מחדשת דבר מעיקרו, כ"א (להברך) להמשיך דבר הברכה ממקורו בלבד, לכן לא הי' יכול יעקב לפעול בברכתו שיהי' מנשה גדול מאפרים, מכיון שלא כך הוא בהמקור¹².

עבורו – שהרי נדו"ד הוא זמן (וענין) דברכה (ולא דתפלה) כמפורש בקרא כמה פעמים.

13) ראה לקו"ת ויקרא א, ג.

14) ובד"ה אריב"ל הנ"ל מדייק בהל' „אמור להם" ומציין לתו"א ד"ה בחודש השלישי, ושם (סז, ב): „לאמר כו' להיות ההלכה היוצאת מפהם דבר ה' ממש שנאמרה למשה מסיני".

15) ברכות כ, ב.

9) ראה לקו"ת ראה יט, א. אוה"ת ויחי (בראשית כרך ו) תתשכה, ב. אוה"ת שמיני ע' כו. כט. אוה"ת נשא ע' ער ואילך. ד"ה כה תברכו תרכ"ו. תרנ"ז. פדה בשלום תרע"ה. ועוד. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 (426) ואילך.

10) כלים רפ"ז. וראה תו"א מקץ לז, ג.

11) ויחי מח, יד ואילך.

12) ואין להקשות למה לא התפלל

אפ"ל שלדעת ר"ע הלומד ברכה לכהנים מ, ואברכה מברכיך" היא רק ברכה שבבחי' השתל? ואף שאין כתוב תיבת „אני" בפירושו – ה"ז גופא אי"מ: מה לי אם כתוב „אני" בפירושו, אם לאו – הרי בין כך הכוונה שהקב"ה עצמו מברך!

ומוכרח לומר שיש לו הוכחה נוספת לכך (והוכחה זו היא מכרחת לחלק בין ב' הפסוקים), וכדלהלן.

ד. להבין זה צלה"ק תחלה מה דאיתא בגמרא בסיום מס' ר"ה¹⁹ על המשנה²⁰: „רבן גמליאל אומר שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן" (בתפלת מוסף דר"ה): „אמר ר' שמעון חסידא פוטר ה' רבן גמליאל אפילו עם שבשדות, ולא מבעיא הני דקיימי הכא. (ומקשה) אדרבה הני אניסי הני לא אניסי, (ומביא רא"י) דתני אבא ברי' דרב בנימין בר חיאי עם שאחורי כהנים אינם בכלל ברכה (ופרש"י: „ואע"פ שעם שבשדות בכלל ברכה, הני דמצו למיתי קמי כהנים ויפנו כהנים אליהם ויברכום והם לא באו אינן בכלל ברכה"), אלא כי אתא רבין אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' שמעון חסידא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות, מ"ט משום דאניסי במלאכה אבל בעיר לא".

וע"פ הנ"ל מובן שראיית הגמרא מב"כ לתפלה (של ש"ץ) אינה רק בזה שמצינו צד השווה בב' ענינים שונים, כ"א שבעצם שוים הם –

פ"ט, יב), משא"כ „ואברכה מברכיך" הפי' (ראה בר' שם) שהקב"ה עצמו יברך אותו. ראה לקו"ש ח"ה שם.

(19) לה, א.

(20) לג, ב.

הממשיכות רק מה שישנו כבר (בהמקור) בסדר השתל', כ"א המשכה למע' מסדר השתל'. שלכן צורך ב„משוא פנים" (בברכת כהנים), [בל' הנגלה היפך מדת הדין (משוא פנים בדין)], כי „משוא פנים" מורה שאי"ז השפעה הנפעלת על ידי עבודת האדם מצ"ע. ומובן מזה שב"כ היא המשכה למעלה מסדר השתלשלות, שזהו ענין „משוא פנים".

והיינו שבענין זה שוה ב"כ לתפלה¹⁶, שהיא המשכה למעלה מסדר השתל'.

ג. ועפ"ז מובנת המעלה אם הברכה לכהנים אמורה בפסוק „ואני אברכם" ולא בפסוק „ואברכה מברכיך":

„תיבת אני היינו אוא"ס עצמות ומהות"¹⁷ – וזה מורה שברכה זו היא ברכת הקב"ה עצמו, ברכה שלמעלה מהשתלשלות: משא"כ „ואברכה מברכיך" (כלי תיבת „אני") היא ברכה שבבחי' השתל'. וזהו הפי' ב„מוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישאל", היינו כשלמדים הברכה לכהנים מ„ואני אברכם", הרי ברכה זו היא באותה דרגא כמו הברכה לישראל (ב"כ): משא"כ אם למדים הברכה לכהנים מ„ואברכה מברכיך", אזי ברכה זו היא בדרגא נמוכה יותר, ברכה שבבחי' השתלשלות.

אך צ"ל: הרי גם „ואברכה מברכיך" היא ברכתו של הקב"ה עצמו¹⁸, ואיך

(16) ועוד השתוות ישנה בין ב"כ לתפלה: ב"כ ה"ה שייך לעבודה (ראה סוטה לח, א"ב). וגם תפלה הרי „תפלות כנגד תמידין תקנום" (ברכות כו, ב).

(17) ד"ה אריב"ל שם (בסופו).

(18) שזוהי המעלה ב„ואברכה מברכיך" על „מברכיך ברוך" (תולדות כו, כט), כי זה שייך גם ע"י אחרים (ע"ד מרז"ל בב"ר

להיות שב"כ ותפלה שוות הן בענין זה שהן המשכה מלמע' מסדר השתל', ובזה הרי אין נפק"מ כ"כ מהו רצון ודרגת המתברך, כנ"ל, ואעפ"כ רואים אנו שבכדי להמשיך מלמעלה מסדר השתל' צריך להכנה (אם כי לא בתור ממשיך, אלא להיות כלי לקבלה) – דבתפלה הו"ע התפלה עצמה, ובכ"כ היא הברכה של הכהנים – בהכנות שלהם כנט"י והדומה, וכמו"כ היא הכנת הישראל שמדקדק ע"ע וכו' ומעמיד עצמו פנים כנגד פנים וכו'.

ע"ז היא הוכחת הגמרא, דכשם שההכנה דב"כ בכדי לקבל ההמשכה דלמעלה מסדר השתלשלות, אינה מספיקה הכנת הכהן עצמו, היינו גוף הברכה שמברך באהבה, הכנת נט"י שקודם הברכה והדומה, אלא שצריכה להיות הכנה גם מצד מקבל הברכה, שיעמוד פנים כנגד פנים (אם אינו אנוס²²), כמו"כ הוא בתפלה, שגם ענינה הוא המשכה מלמעלה מסדר השתל', וההכנה היא עבודת התפלה וכו', צ"ל בזה עבודה גם מצד האדם שמתפללים עבורו (באם אינו אנוס) בכדי להמשיך מלמעלה מסדר השתלשלות, ולכן מסקנת הגמרא היא, שהש"ץ מוציא דוקא את העם שבשדות אבל לא אותן שבעיר.

ה. אמנם יש לומר שראיית הגמרא

22) משא"כ כשהוא אנוס. ולהעיר מצפ"ע על הרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה סוף ה"ד. ולהעיר ממצות המלך, שהמלך מוציא את כאו"א (ראה אגה"ק רסכ"ט). ואין הענין שאין שייך להם ולכן פטורים, כ"א שחייבים בזה (כדמוכח מזה שתרי"ג אברים וגידיים כנגד תרי"ג מצות) (כמ"ש באגה"ק שם – וראה זח"א קע, ב. מכות כג, ב. תנחומא תצא ב. תניא פ"ד. פנ"א (עא, ב)) אלא שהמלך מוציא אותם.

ב' הענינים דתפלה וב"כ – בתוכנם, רצון חדש ומשא פנים בדין, שתייהן ממשיכות מלמעלה מהשתלשלות. ולכן מביא ראי' מב"כ לתפלה.

ואדרבה: ע"פ הנ"ל מובן, שבד"כ אין להביא ראי' מברכה לתפלה, כי אינן דומות כלל: הברכה ענינה הוא המשכה מן המקור שבסדר השתל', ובזה עיקר, כמובן, מעלת המתברך והנהגתו, ובפרט כאשר הטעם להעדר ההמשכה הוא מצד חסרון שישנו למטה, א"כ מובן שבכדי להמשיך ע"י הברכה צריך להסיר את המניעה או העיכוב שמצד המתברך:

משא"כ תפלה שענינה לפעול רצון חדש – המשכה מלמע' מסדר השתל', ה"ז תלוי במעלת המתפלל ואין נפק"מ כ"כ המצב בו נמצא האדם שמתפללים עבורו, כיון שההמשכה היא מלמעלה מסדר השתל', ולכן גם אפשר להיות שאף אם לא תהי' שום הכנה דהמקבל, גם אז תפעול התפלה.

ועפ"ז אין ראי' מכרחת מברכה (סתם) לתפלה, כי יש לחלק: בברכה מובן למה עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה, היות והם מראים שאינם חפצים בהברכה, לכן אין הברכה מועלת מאומה, כמ"ש²¹, "ולא חפץ בברכה (ובדרך ממילא) ותרחק ממנו", שהרי בברכה נוגע מצב המתברך: משא"כ בתפלה, הרי אין נוגע כ"כ מצבו, כנ"ל, לכן אף אם המקבל אינו חפץ בזה, מ"מ אפשר שתפלת הש"ץ תפעול פעולתה.

אך מאחר שב"כ שוה לתפלה, שהן שתייהם המשכה מלמעלה מהשתלשלות, הרי מתאימה הראי' ביותר:

21) תהלים קט, יז.

נמשכת ההשפעה, דהשפעת הברכה היא ממקור שבסדר השתל', והשפעת התפלה היא ממקור שלמע' מסדר השתל': אבל בנוגע להאדם המברך והאדם המתפלל, הנה המתפלל נמצא למטה ממקור ההשפעה, והמברך נמצא למעלה ממקור ההשפעה].

עפ"ז מובן שישנה מעלה בברכת כהנים על התפלה²⁶, כי בברכת כהנים ב' מעלות: המקור שמשם נמשכת ההשפעה הוא למעלה מסדר השתל', ועם זה אמרה תורה שזהו ברכה ולא בקשה, היינו שהכהן המברך הוא למע' ממדרג' זו, ה"ה נמצא במקום נעלה ביותר, ולכן בכחו לצוות את ההשפעה גם ממדרג' שלמעלה מהשתל'.

נמצא שאף שבענין המדרג' שמשם נמשכת ההשפעה, שוות ב"כ ותפלה, אבל בדרגת האדם המתפלל והכהן המברך, שונים המה, שהמתפלל נמצא למטה ומבקש שישפיעו כו', וכהן המברך הוא למעלה במדרג' גם ממקור ההשפעה, שהיא – מקור ההשפעה – למעלה מסדר השתל'.

ועפ"ז יובן מדוע צריך הש"ץ לנתינת כח מהשומעין, ואילו הכהן המברך א"צ לזה: הש"ץ המתפלל נמצא למטה, ולכן זקוק לנתינת כח וכו' שיוכל להתפלל ולהוציא יד"ח כו': אבל הכהן המברך נמצא למע' ביותר מסדר השתל', ולכן אין זקוק לנתינת כח מיוחד כו'.

וע"פ כהנ"ל תומתק ביותר הוכחת הגמרא מב"כ לתפלה – במכ"ש: ומה ברכת כהנים, שהכהן המברך

היא חזקה יותר, והיא במכ"ש, מצד המעלה נוספת שיש בב"כ על ענין התפלה, ובהקדים:

זה שהש"ץ מוציא את העם שבשדות הוא דוקא כאשר ישנם ט' שומעין לו, ובאם לאו – נחשב כיחיד (ואינו מוציא את האיננו בקי ואת העם שבשדות²³). משא"כ בב"כ, הנה גם בעיר או ביהכ"נ שכולם כהנים, הדין הוא שכולם נושאים כפים, ולמי מברכים – לעם שבשדות²⁴.

היינו שישנו חילוק בין ב"כ לתפלה: בתפלה דוקא ע"י ט' שומעין לו נעשה מציאות הש"ץ ויכול להוציאם כו', משא"כ בב"כ אין הכהן צריך לנתינת כח מט' שומעין לו.

והטעם לזה יובן בהקדים המעלה בפרט אחד שבברכה על התפלה²⁵:

תפלה היא בלשון – כענינה – בקשה, וכשמבקשים, אין ודאות שתתמלא הבקשה, מפני שההשפעה אינה תלויה בהמבקש: משא"כ ברכה היא בל' ציווי (או בל' הבטחה), היינו שמצוה כביכול שישפיעו ענין פלוני לפלוני.

וטעם החילוק הוא: בתפלה, המתפלל נמצא למטה, ומבקש שמלמעלה ישפיעו ענין פלוני, וזו בקשה בלבד; משא"כ ברכה, המברך נמצא במדרג' שלמעלה מהמקור שממנו באה הברכה, ולכן בכחו לצוות את הברכה.

[וזה שנת"ל שתפלה היא למעלה מברכה – זהו בנוגע להמקור שמשם

(23) ראה שו"ע אדה"ז סקכ"ד ס"ו.

(24) סוטה לח, ב. שו"ע אדה"ז סקכ"ח סל"ח.

(25) ראה אוה"ת (שנסמן בהערה 9),

בד"ה כה תברכו תרנ"ד.

(26) אף שיש מעלה בתפלה גם בערך ברכת כהנים (עיי' המשך תרס"ו (ע' שלו)).

ברכת הברכה, ויש פ'טים²⁸ שמוגבלת בהם כמו ברכת ב'ד. וצ"ל כח מיוחד שגם ברכה זו תהי' ברכתו של הקב"ה.

(ב) מכיון שעושה זאת בשליחותו של הקב"ה הרי, מעשה השליח מתייחסת להמשלח, יש בהברכה עצמה הכח להמשיך מלמעלה מהשתל²⁹. ז.א. שכחו של הקב"ה מתעצם עם (ברכת) הכהן, ובמילא דרגת הכהן עצמו בעת הברכה היא למעלה מהשתל' כנ"ל.

וי"ל שלדעת ר"ע, ב"כ מצ"ע הוא ברכת ב'ד (כאופן הא"), ולכן צ"ל קרא מיוחד שהקב"ה מסכים על ידם³⁰ – היינו שישנו כח מיוחד מהקב"ה שהברכות תהינה ברכות הקב"ה, מלמע' מהשתל', שזהו הפי' ד"הקב"ה מסכים על ידם". משא"כ ר"י (כהנא – מסייע (ומגדיל כח) כהני ו) לדעתו שיש בברכת הכהנים מצ"ע כח זה ואי"צ לזה קראי³¹ מיוחד³².

28) אבל לא כולם, ולכן אומרים ישא הוי' – משא פנים, אבל גם בזה עצמו הגבלה – שצ"ל, "מדקדקים ע"ע".

29) וראה אוה"ת נשא (שבהערה 9) "הכהנים זרע אהרן שרשם מנצח דאבא כו' ע"כ מצווים ואומרים כו". ובד"ה כה תברכו תרנ"ד (שבהערה שם): "דהיות שהכהנים שרשם מבחי' רב חסד דעתיק כו'".

30) וכמ"ש בפי' הרי"ף (על הע"י שם): "דאעפ"י שצוה אותם לברך ומסכים עמהם, מ"מ אינם אלא מפי ב'ד, ואינו דומה למתברכים מפי הגבורה ולכך איצטריך לר"ע". וע"פ מ"ש בפנים בדעת ר"י מתורץ גם מה שהקשה שם: "אבל לר"י קשה מנ"ל דישראל מתברכין מפי הגבורה".

31) וי"ל ג"כ שזוהי כוונת התוס' במ"ש דלר"י "פשיטא דמסכים, כיון שצויה להם לברך", משא"כ לר"ע אי"ז פשיטא, ככפנים. 32) ואעפ"כ אזלא סוגיית הגמרא בסיום מס' ר"ה גם לדעת ר"ע, כי בלא"ה מובנת

אינו צריך לנתנית כח כו' ואין פעולה מהמתברכים (שהרי נמצאים בשדות), ומ"מ עם שאחורי הכהנים אינם בכלל הברכה, לפי שצ"ל הכנת המתברכים בכדי לקבל ההשפעה – כש"כ בתפלה, שהש"ץ צריך לנתנית כח כו' הרי מכש"כ שצריכה להיות בזה הכנה מצד הצבור. ולכן אלו דלא אניסי אין יוצאים בתפלת הש"ץ.

ו. עפ"ז י"ל דבזה גופא פליגי ר"ע ור"י – היינו אם דרגת הכהן – בעת שמברך את ישראל – היא למעלה מהשתלשלות או לא, ובזה תלוי' פלוגתתם אם צ"ל קרא מיוחד שהקב"ה מסכים על הברכות, וכדלהלן:

נת"ל (ס"ב) שהטעם לזה שב"כ בכחה להביא ענין חדש הגבוה משרשו ומקורו של המתברך, הוא, לפי שהכהנים עושים זאת בשליחותו של הקב"ה, ומכיון שהוא אינו מוגבל ח"ו בשום מדידות והגבלות, יש בברכות, וגם בהברכות המתברכות בשליחותו, הכח להגיע למעלה מהשתל'.

אמנם זה גופא אפ"ל בב' אופנים: א) מכיון שהברכה בפועל נאמרת מפי ב'ד, שאין בכחו מצ"ע להמשיך מלמע' מהשתל', צ"ל כח מיוחד, שגם ברכה זו תמשיך מלמע' מהשתל', ז.א. שאף שמברך בשליחותו של הקב"ה, מ"מ הרי כמה דרגות אפ"ל בשליחות²⁷ – וגם בב"כ י"ל שאין כחו של הקב"ה מתייחד ומתעצם עם

27) ראה לקח טוב (להר"י ענגל) בתחלתו. וראה גם שו"ע אדה"ז סרס"ג סכ"ה בקו"א: כעושה בעצמו ממש וכו' הרי זה כאילו אוחו ידו של חבירו כו' שנעשית כידו אריכתא. ועיין המשך רס"ו בביאור ענין העבודה דמדרי' עבד (ע' שכו"ז).

ישראל). ולכן מוכרח לומר שהברכה לכהנים היא מבחי' השתל'. משא"כ לדעת ר"י שברכת כהנים בעצם היא מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות – מסייע (ומגדיל הברכה שמתברכים) כהני ולדעתו גם הברכה לכהנים היא מבחי' זו.

ומטעם זה גופא מובן למה אין מפורש בכתוב „ואברכה מברכיך” תיבת „אני”, כי הברכה הנלמדת מפסוק זה, היא מבחי' סדר ההשתל³⁴.

(משיחת כ' מנ"א, תשי"ב)

בסגנון אחר קצת: ענין ברכות כהנים כמו שהוא במקורו (למעלה מסדר השתלשלות) – ניתן כולו ל„בעלות” של כהנים³³ ואין צריכים הסכמה נוספת.

עפ"ז מובן שלדעת ר"ע הברכה לכהנים היא ברכה שבבחי' השתל': מכיון שלדעתו ב"כ בעצם (כפי שנאמרת מפי הכהנים) אינה למעלה מסדר השתל', הרי אאפ"ל שהמסובב (הברכה לכהנים הבאה ע"י ברכתם שמברכים את ישראל) תהי' בדרגא גבוה יותר מהסיבה (הברכה שהם מברכים את

הראי' מברכת כהנים לתפלה, כנ"ל ס"ד.
 (33) עיין סוף הדרן לפסחים (נדפס בסוף הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים, קה"ת תשל"ט – ע' תקיג) שיטות ר"י ורע"ק בזה.

---

(34) להעיר מהחילוק דהמשכה ע"י מעבר או ע"י התלבשות (קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנח, א). לקו"ת מסעי פט, ג. ובכ"מ).

לך לך ב

של המוריש ממשיך.

מזה מובן אשר בריתו של כ"א מישראל היא „בריתו של א"א“, שהרי כחו והכשרתו להיכנס בברית זו באו לו בירושה מא"א, ומכיון שהירוש – מבלי הבט על מצבו – נכנס במקומו של המוריש כנ"ל, א"כ הרי ברית שלו היא בריתו של א"א.

ב. אבל צריך להבין:

הרמב"ם* כתב בביאור מצוה זו: „אין אנו מלין מפני שא"א ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה ציוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול“, הרי מובן, דאף שהכח על קיום מצות מילה ניתן בירושה מא"א, מ"מ המצוה עצמה, כפי שהיא מוטלת עלינו, אינה המשך בירושה מ„בריתו של א"א“, רק שמיסודה ומתחילה¹ בציווי הקב"ה ע"י משה – וא"כ למה נקראת מצוה זו „בריתו של א"א“?

ובפרט לפי מאמר המדרש¹⁰: „כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך“, הרי שבקיום המצות שלנו יש עדיפות ומעלה יתירה על קיומן ע"י א"א, בדוגמת מעלת גוף השמן על ריחו,

א. בפרשתנו מסופר ע"ד ציווי הקב"ה לא"א לימול את עצמו וב"ב, ובקומו ציווי זה נעשה „ראש למולים“² – ראש וראשון לכל הנכנסים בכריתות-הברית-קודש שבין הקב"ה וכא"א מישראל.

ועד שבנוסח הברכה לברי"מ אנו אומרים: „להכניסו בבריתו של א"א“³ – והיינו שברית המילה המתקיימת עתה היא משתייכת ומתייחסת לזו של אברהם אבינו – דלהיותו „(אברהם) אבינו“ הרי הוא מוריש ומנחיל לכא"א מבניו הירשים את הכח להיכנס בברית עם הקב"ה⁵. ובגדרי הירושה הלא ידוע:

(א) שהירושה אינה תלויה כלל במצבו והכנתו של הבן לרשת, כי גם תינוק בן יומו יורש הכל.

(ב) שאין בירושה משום שינוי רשות המוריש⁶, כ"א שהירוש נכנס במקומו

(1) יז, ט ואילך.

(2) פתיחתא דאסת"ר י.

(3) שבת קלז, ב. טוש"ע רסה, א.

(4) להעיר ממחז"ל „מעשה אבות סימן

לבנים“ (אוה"ת ר"פ לך. וראה רמב"ן

בראשית יב, ו: „כל מעשה שאירע לאבות

סימן לבנים“ וראה שם יב, יו"ד. וראה

בז"ר פ"מ, ו). בארוכה בלקו"ש ח"ג ע'

758 ואילך.

(5) שהרי ענין זה ישנו בטבע כא"א

מבניי וכדמשמע גם מהא דהנודר ממולים

אסור (גם) בערלי ישראל (נדרים לא, ב). וזה מורה שזהו בגילוי בעולם כי „בנדרים

הלך אחר לשון בנ"א“ (נדרים ל, ב וש"ג).

(6) ב"ק קיא, ב. ב"ב מד, א וברשב"ם

שם ד"ה הניחא.

(7) שו"ת צ"פ דווינסק ח"א סי' קיח.

וראה צ"פ ח"א נ"ג. סי' קיח: דהוא עצם

האב.

(8) פיה"מ חולין ספ"ז.

(9) ואפי' את"ל שיש בזה גם המשך

ציווי הקב"ה לאברהם – אין סברא להזכיר

את הטפל ולהשמיט את העיקר!

(10) שהש"ר פ"א, ג.

וגם לאחרי שנולד, שהנפש כבר באה אז לידי חיבור עם הגוף, הרי מה שניכר ונגלה בגופו הוא לא פעולתה וחיבורה של הנפה"א (שהיא עדיין בו בבחי' העלם ומקיף), כ"א של נפשו החיונית. כניסתה הפנימית של נפש הקדושה בגוף והתחברותה הגלו' הריהי נפעלת וניכרת דווקא ע"י הברי"מ, מפני שנעשה אז „בריתי בבשרכם לברית עולם”¹⁵ – שהברית עם הקב"ה טבועה וחתומה בבשר הגוף הגשמי, ועד „לברית (הנראית וניכרת גם לאימות ה)עולם”.

ד. וזוהי מעלתה של מצות מילה על שאר המצות:

כל המצות ענינם לחבר את האדם המקיימן עם הקב"ה המצווה – מצוה ל' צוותא¹⁶ וחיבור – אבל אין חיבור זה ניכר בגוף המקיים המצוה¹⁷. עד"מ היד המחלקת צדקה, אף שבודאי פעלה מצוה זו שינוי גם במציאותה הגשמית של היד – אבל אין זה שינוי הנראה וניכר בבשר הגשמי של היד. משא"כ במצות מילה. ויתרה מזו – כל ענין המצוה הוא שהשינוי ע"י בריתו עם הקב"ה יהא ניכר בבשר הגוף – לעיני בשר, וגם לאוה"ע, כנ"ל.

ובזה גדלה מעלתה של כריתת-הברית דמילה על כריתת-הברית דחורב (וכיוצא בה): הברית שכרת הקב"ה עם בני' בסיני ובערבות מואב הי' גם עם אלו שלא היו נוכחים שם בגופם, כ"א בנשמתם, וכמ"ש^{17*}:

(15) פרשתנו יז, יג.

(16) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ד"ה רכי אומר ש"ת ספ"א ואילך. ביוהשמע"צ השי"ת בתחלתו. התמים ח"א ע' כה ואילך. ובכ"מ. (17) להעיר מתניא קו"א רד"ה להבין מש"כ בפע"ח.

(17*) דברים כט, יד.

וא"כ איך יתכן אשר מצות מילה שאנו מקיימים הרי היא בריתו של א"א?

גם צריך להבין: לשון הברכה „בבריתו של א"א” מדגישה ענין א"א. ולכאורה עדיף יותר להדגיש שהברית היא עם הקב"ה, דהיינו: „להכניסו בברית עם הקב"ה”.

ג. ויובן זה בהקדים דברי אדה"ז בשלחנו¹¹ אשר „תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא כו' במצות מילה”.

ולכאורה אינו מובן: גם קודם לידת התינוק, בהיותו עוד במעי אמו, „מלמדין אותו כל התורה כולה”¹², הרי שגם טרם הוולדו נמצאת בו נפש הקדושה¹³ שהיא היא הלומדת את „כל התורה כולה” – ואיך יתאים זה עם המובא לעיל שתחילת כניסת נפש הקדושה היא בעת הברי"מ, שהוא יום השמיני ללידתו?

והביאור בזה: „כניסת נפש הקדושה” פירושה – חיבור פנימי של הנשמה עם הגוף, ועד להתאחדות והתעצמות למציאות אחת, שאז ניכרת ונראית פעולתה של הנשמה בגוף, משא"כ כשהעובר במעי אמו, עם שכבר ישנה בו הנפש דקדושה, בכ"ז לא זו בלבד שנשמתו זו טרם „נכנסה” ונתאחדה בגופו כנ"ל, אלא שגם פעולתה של נפשו החיונית אינה ניכרת ונרגשת עדיין בגופו – שהרי הוא אוכל ושותה וניזון ממה שאמו אוכלת וכו'¹⁴.

(11) או"ח מהדו"ת סוס"ד.

(12) נדה ל, ב.

(13) ואדרבא – אז היא במצב נעלה יותר, שהרי עדיין אין נפה"ב המבלבלה – כמבואר בסנה' (צא, ב).

(14) נדה שם.

התורה עליו²³ להיות נימול בגיל זה – לפי שכל ענין הברי"מ הוא שבשר הגוף הגשמי שלו יתקשר בברית עם הקב"ה כנ"ל, וזה יתכן גם (ועוד יותר) בתינוק בן ח' ימים.

ה. ועפ"ז יתבאר גם נוסח הברכה: „להכניסו בבריתו של א"א":

ב, „פרי הארץ”²⁴ מהרמ"מ מהארזאדאק מבוארת ההפלאה של נסיון העקידה באברהם אבינו, דעם היות שהרבה מבנ"י (גם אנשים פשוטים) במשך הדורות עמדו בנסיון המס"נ (ואפילו בדומה לזו של „עקידה”) גם מבלי ששמעו על זה ציווי מפורש מהקב"ה בעצמו – ומ"מ גדלה מעלתו של א"א ע"ה עד להפליא בנסיון העקידה – והטעם הוא, לפי שא"א הי' הראשון שעמד בנסיון זה ובכל כגון דא הרי להיות ה„ראשון” הוא דבר קשה ביותר²⁵. אבל לאחרי שה„ראשון” כבר „פתח את הצינור”²⁶ וסלל את הדרך – אז נעשה זה בנקל יותר לבאים אחריו²⁷, כי הם הולכים בדרכיו ואורחותיו²⁸.

(23) ראה בביאור לספהמ"צ לרס"ג להרי"פ פערלא מצוה לא-לב: עיקר חובת המצוה עלי' דקטן גופא הוא דרמיא. וע"ש שהוכיח כן מהא"ז. ואפי' את"ל שעיקר החיוב הוא על האב, מ"מ הרי המצוה מתקיימת בהבן קטן.

(24) פ' וירא, ועיין אגה"ק סכ"א. וי"ל.
(25) ראה מכילתא ורש"י יתרו יט, ה: כל התחלות קשות.

(26) וכידוע בענין פתח ר' פלוני כו'. ראה דרך חיים ע' 65.

(27) ולכן הי' הה"מ „נוהג כשנפלה לו איזה השגה הי' אומרה בפה אף שלא יבינו השומעים . . . בכדי להמשיך ההשגה . . . בזה העולם ואזי . . . יוכל אחר . . . להשיגה” (מאה שערים ע' כח).

(28) עפ"ז יש להוסיף ביאור באגה"ק סכ"ז בדיוקו „מדרכו”, באורחותיו.

„כי את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה עמנו היום”, ומבואר בפדר"א¹⁸ שכריתות-ברית זו היתה גם עם הדורות שעברו וגם עם הדורות העתידין לבוא, היינו שכריתות-הברית היתה עם הנשמות שכולם היו שם באותו מעמד, וכל' הידוע בנוגע לכאור"א מבנ"י כולל הגרים: מושבע ועומד מהר סיני¹⁹.

יתירה מזו: אלו שהיו נוכחים שם בגופם, הרי גם הם באו ב„ברית” רק בזה ששמעו את דברי הברית מפי משה: דעם היות שהשמיעה נתפסת כאוזן, אחד מאיברי הגשמיים של האדם, מ"מ אין האוזן אלא בחי' אמצעי שעי', „שומעת” הנשמה (בכוח השמיעה הרוחני שלה), ומקבלת את הדבר הנשמע. ומובן מזה, שכריתות-הברית אשר בערבות מואב (והדומות לה) היתה בעיקר עם נשמותיהן של ישראל, משא"כ כריתות-הברית דמילה, אשר ענינה להיות „בריתי בבשרכם לברית עולם”, ש(גם) בשר הגוף הגשמי – ועד ל„יסוד סיומא דגופא”²⁰ – יתקשר בברית עולם עם הקב"ה, כנ"ל. שעי"ז נעשה „דירה לו ית' בתחתונים”²¹ – בתחתון שאין למטה ממנו²².

וזהו כל ענינה של מצות מילה: בהיות התינוק בן שמונת ימים, בעת שמושלל עדיין מכל ענין של דעת והבנה והשגה, מצד גילוי הנשמה וכחותיו הרוחניים הרי אינו שייך ליכנס בברית עם הקב"ה, ובכל זאת הטילה

(18) פמ"א. שמור ספכ"ח. תנחומא נצבים ג. זח"א צא, א. זח"ב פג, ב. תז' תמ"ט (פו, א).

(19) שבעות כב, ב.

(20) הקדמת תקו"ז (יז, א).

(21) תנחומא נשא פט"ז.

(22) תניא פל"ו.

אמנם כל זה הוא בענין התלוי בהבנתו והרגשתו של האדם ובעבודתו, שבכדי שיוכל להתגבר בכחות שלו על הקשיים והמניעות בענין זה – כשיודע וכשמרגיש שכבר קדמהו בזה ה"ראשון" (ובפרט כשהוא אביו) ופתח את הצינור „עבורו ועבור כל בני"י" ה"ז מסייע לו בעבודתו הוא. אבל כשהנידון הוא בענין שאינו קשור בידיעתו ופועלתו, כ"א בפעולה הנעשית בגופו בלי הכשרה והכנה מצדו – ובפרט בתינוק שאין בו שום שליטה והשפעה של כחותיו הרוחניים – הרי לא יתן ולא יועיל לו מאומה מה שהדבר כבר נעשה לפניו; וא"כ הרי במוכן זה אין הפרש בינו ולבין ה"ראשון" – בפעולה זו הרי הוא „ראשון", כי אין לו סיוע מהבא לפניו.

ובאמת שכן הוא גם בגדול (וגר) המקיים מצות מילה – אף שכבר יש לו דעת והרגש וכו' – דלהיות שכל עיקרה של מצות מילה הוא להכניס את הבשר הגשמי ממש (ע"י פעולה גשמית) בברית עם הקב"ה, וכפי שנתבאר לעיל בארוכה, הרי מובן שבפעולת הברית עצמה אינו פועל אותו העוזר והסיוע הבא דרך הכחות הרוחניים ופועל בהם וע"י (היינו שנתנית הכוח הבא מהראשון (ואפילו זו הבאה בתור סגולה כירושה) שייכת רק בההכנה וההכשרה הרוחנית ליכנס בברית המילה, אבל לא בהפעלת והטבעת הברית בגשם הגוף). ולפי"ז הרי כל אחד ואחד המקיים מצות ברי"מ, בין קטן ובין גדול הריהו בבחי' ראשון במוכן זה.

ובזה יובן מה שאנו אומרים „להכניסו בבריתו של א"א": כי ענינו ומעלתו של א"א הוא בזה שהי'

הראשון, כנ"ל, ומכיון שכל אחד מבני המקיים מצוה זו הריהו ג"כ בבחי' „ראשון", א"כ הוא נכנס „בבריתו של א"א" ממשי.

ו. לפי הנ"ל יתבאר ענין נוסף הדורש ביאור: מדוע קשור ענין הברי"מ בדבר הגורם „צער" דינוקא³⁰? ובפרט – שהשמחה הוא עיקר בעבודת ה' – וכמ"שי³¹, „עבדו את ה' בשמחה"³², וא"כ למה נצטוונו מהקב"ה לעשות מצוה גדולה וחמורה זו³³ דוקא באופן של צער – היפך ענין השמחה?

ואף שזה שפעולת המילה גורמת צער הוא לפי שכן הוא טבע הגוף בכל פעולות כיו"ב – אמנם מכיון שכל עניני העולם הם מדוייקים ומכוונים כפי שענינים אלו הם למעלה בשרשם (כיון „שנשתלשלו מהם"³⁴) ומכ"ש בענין של מצוה – הרי מובן

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק המשך לשון הרמב"ם בפיה"מ שם: „שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה" – (דלכאורה, מה מקום להדגיש שנמול כא"א והרי אנו מלין רק מפני הציווי למשה רבינו כתחלת ל' הרמב"ם שם) – כי הברי"מ שלנו היא ג"כ בבחי' ראשון „כמו שמל א"א ע"ה". וראה לקו"ש ח"ה ע' 89 הערה 25.

(30) כתובות ה, א. ועד שי"א (אבודרהם ברכות שער ג. הגהמ"י מילה פ"ג ה"ג, בשם י"מ. ועי' תוס' סוכה מו, א ד"ה העושה) שטעם זה אין מברכין שהחיינו במצות מילה.

(31) תהלים קב, ב וראה רמב"ם סוף הלכות לולב.

(32) ובכללות – אדרבא מצות מילה „קבלו עליהם בשמחה" ובשמחה גשמיית – „שעושו משתה" (שבת קל, א. ובפרש"י).

(33) ראה רמב"ם סוף הל' מילה.

(34) ראה תניא רפ"ג. וראה בהסמך לעיל ע' 8 הערה 14.

שענין הצער בברי"מ הוא ככוונה ובתכלית מיוחדת.

ז. וההוראה מזה:

אדה"ז כתב בשולחנו³⁸: „אין לאדם רשות על גופו כלל כו' לצערו בשום צער", ומובן מזה בפשטות שאין האדם רשאי לחפש אחרי התעסקות בענין אשר יגרום לו צער. ובכ"ז כשהנידון הוא בענין של שליחות לעשות לו ית' דירה בתחוננים, או, הרי אדרבה, אינו רשאי להימנע מזה מחמת הצער הקשור בזה – ו„בהדי כבשי דרחמנא למה לך"³⁹, ואולי דוקא באופן זה הוא ממלא את תפקידו ושליחותו.

ומזה מובן דמי שהוטל עליו תפקיד של „שליחות" כזו, אינו יכול להעמיד על שיקול דעתו האם לקבל את השליחות או לא, כי אדם קרוב אצל עצמו⁴⁰ ואפשר שיטה ויסלף שכלו ובלבד להשתמט מהשליחות מפני הצער, ואם כי אפ"ל שעליו להודיע למשלח אשר לדעתו (של השליח) יהי לו צער וכיו"ב, אבל ההחלטה עצמה צ"ל של המשלח (אשר בודאי אין לו פניות ח"ו).

ואדרבא, כשיתמסר לתפקידו בכל כחותיו הוא, נוסף על כחו של המשלח, בודאי יצליח וימלא את השליחות המוטלת עליו כדבעי – ובלי צער ויסורים⁴¹, כ"א בשמחה וטוב לבב – ויעשה לו יתברך דירה בתחוננים.

(משיחת ש"פ פנחס, י"ט תמוז, תשל"ב)

ובפרט לפי סברת אחרונים³⁵ שמצות מילה צריכה להיות דוקא ע"י צער. (ושלכן אין להרדים את הנימול, כולו³⁶ או חלקו, שלא ירגיש את הכאב) – הרי בודאי שהצער הוא ענין עיקרי במצות מילה.

והביאור בזה:

ענינה של מצות מילה הוא להמשיך אלקות גם בבשר הגשמי שבגוף, שבזה נעשה לו יתברך „דירה בתחוננים", ז.א. שגם בתחתון ביותר, וכמו שהוא בתחתוניותו – עושים דירה לו ית', ולכן צ"ל דוקא בבשר כמו שהוא בטבעו הוא: מוגדר בכל תכונותיו – אשר גם בבשר כזה שהוא מרגיש צער בדבר (מצוה) שצ"ל בו ההיפך מזה (השמחה), גם בדרגא כה נמוכה פועלים שתתקשר בברית עולם עם הקב"ה³⁷.

35 שו"ת אמרי יושר ח"ב סק"מ. וראה שו"ת מערכי לב חיו"ד סי' נג שחולק.

36 ראה ספר כורת הברית, נחל ברית סי' רסא ס"ד, שאז יש שאלה נוספת מטעם דמצות צריכות כוונה ודעת.

אלא שבנוגע לגר כתב בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' כה) שהמילה אינה מצוה כלל, כ"א הכשר. ובשו"ת לב ארי' סי"א (להרא"ל גרוסנס שי' – לונדון תשי"ח) ר"ל שעפ"ז מותר להרדימו לכל הדיעות.

37 להעיר (בנוגע לאברהם) מב"ר (פמ"ז, ט): הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו. וע"פ מ"ש בפנים, יומתק מה שבמדרש שם מקשה כ"כ בחריפות על המ"ד שלא נצטער – כי כנ"ל הצער הוא ענין עיקרי במצות מילה, וא"כ מובן שבא"א שהי' „ראש למולים" בודאי לא הי' חסר אצלו ענין עיקרי זה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך ובהערה 40 שם.

38 הל' נזקי גוף ונפש ס"ד.

39 ברכות י, א.

40 סנה' ט, ב. וש"נ.

41 עיין אגה"ק סכ"ב.

* ביום זה (י"ט תמוז, תר"מ) הוכנס כ"ק אדמור"ר (הריי"ק) בבריתו של א"א.

לזכות

הרה"ת ר' שניאור זלמן י"י בן חי' לאה

וזוגתו שיחיו

שיראה רוב נחת חסידותי מיוצאי חלציו

ושימשיך בעבודת הקודש

מתוך הרחבה ובבריאות הנכונה

ושנזכה לקבל פני משיח צדקנו

ביחד עם כל בני שליט"א

תיכף ומיד ממש

נדפס ע"י משפחתו שיחיו